

Onko rantalaidunnus riski vesistöille?

Emolehmiä ja vasikoita rantaniityllä.

Kor med kalvar på strandäng.

Kuva/Bild: Marika Laurila

Arto Huuskonen
Luonnonvarakeskus

Jaana Uusi-Kämpä
Luonnonvarakeskus

Marika Laurila
Luonnonvarakeskus

Merenrantaniittyjen laidunnuksen hyödyt luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle on tunnistettu laajalti. Epätietoisuus laidunnuksen vesistövaikutuksista vaikuttaa kuitenkin osittain suuren yleisön suhtautumiseen rantalaidunnusta kohtaan.

Rantalaidunnuksen osuudesta rannikkovesien rehevöitymiseen on esitetty epäilyksiä, sillä laiduneläinten on ajateltu tuovan vesistöihin ravinteita (fosfori, typpi) sekä ulosteperäisiä, ihmisille infektioita aiheuttavia mikrobeja.

Yleisenä periaatteena on, että ympäristösopimuksilla hoidettaville rantalaitumille ei kivennäisiä lukuun ottamatta saa tuoda lisärehua, vaan laiduneläimet kierrättävät rantaniityllä jo luonnostaan olevia, kasvillisuuteen sitoutuneita ravinteita. Merenrantalaitumia laiduntavat tyypillisesti emolehmät vasikoineen. Tällöin osa laidunnetun biomassan ravinteista sitoutuu vasikoiden kasvuun ja poistuu eläinten mukana laidunalueelta. Loppuosa ravinteista eritetään takaisin laidunalueelle sonnan ja virtsan mukana.

Ravinnetaselaskentaa ja riskien kartoitusta

RANTAL Aidun-hankkeessa selvitetään laiduneläinten kautta tapahtuvaa ravinteiden kiertoa. Laidunalueille tapahtuva fosforin ja typen eritystä on laskettu laidunrehun mukana saadun ja eläimiin pidätyvien ravinteiden määrän erotuksena. Laskelmat on tehty Narutesti-hankkeessa (Nautojen ruokinnan ja erityksen lähtötietojen ja arviointimenetelmien vaikutukset kansalliseen erityslaskentaan ja edelleen päästöarvoihin) käytetyillä kaavoilla, joten ne perustuvat virallisen kansallisen päästölaskennan menetelmiin.

Perämeren rantalaitumilla laiduntaa tyypillisesti yksi emolehmä-vasikka-pari hehtaaria kohden ja laidunkausi kestää noin kolme kuukautta. Laskennallinen ravinteiden poistuma laidunalueelta on tällöin keskimäärin 2 kg typpeä ja 0,6 kg fosforia laidunkauden aikana. Virtsan ja sonnan mukana laitumelle puolestaan palautuu laidunruohosta peräisin olevaa typpeä 19 kg/ha ja fosforia 2 kg/ha. Koska osa kasvillisuuden ravinteista kuitenkin sitoutuu eläinten kasvuun, rantalaidunnus vähentää

alueen kokonaisravinnekuormitusta. Ilman laidunnusta kasveihin sitoutuneet ravinteet vapautuvat kasvien hajotessa ja huuhtoutuvat osittain vesistöön ja ainakin pysyvät alueella kiihdyttään rehevöitymistä.

Ravinnetaselaskennan lisäksi hankkeessa kerätään ravinne- ja hygienianäytteitä (vesi-, uloste- ja rantasedimenttinäytteet), joiden perusteella päivitetään arvioita rantalaidunnuksen aiheuttamista hygieniariskeistä ja ravinnevaikutuksista vesistöille sekä tehdään suosituksia riskien minimoimiseksi. Vesinäytteitä otetaan laidunaluiden, laiduntamattomien kontrollialuiden sekä uimarantojen läheisyydestä. Tulokset valmistuvat vuoden 2022 loppuun mennessä, ja niillä pyritään hälventämään epätietoisuutta laidunnuksen vesistövaikutuksista. Lisää tietoa hankkeen kotisivuilta: <https://rantalaidun.luke.fi/>.

RANTAL Aidun-hanketta toteuttavat Luonnonvarakeskus (Luke), Eläinten hyvinvointikeskus (EHK), ProAgria Oulu, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Helsingin yliopisto. Hanketta rahoitetaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta.

Är strandbetet en risk för vattendragen?

Det är vida erkänt att strandbete medför nytta både för den biologiska mångfalden och för landskapsbilden.

Okunskap om huruvida betesdriften tillför mera näring (fosfor och kväve) till vattendragen och eventuellt sprider infektionssjukdomar till människan genom mikrober via avföringen gör ändå att vissa förhåller sig skeptiskt till strandbeten.

I STRANDBETES-projektet Strandbeten längs med havskust för naturens och människans väl samlar man in närings- och hygienprov (vatten-, avförings- och strandsedimentprov) vilkas resultat uppdaterar kunskapen om betesdriftens påverkan både gällande hygienrisker och näringspåverkan i vattendrag.

Uträkningarna för kväves- och fosforbalansen har gjorts enligt beräkningsmetodik framtagen i Narutesti-projektet och följer de nationella beräkningsmetoderna för utsläpp. Projektet ger rekommendationer för hur olika risker kan minimeras. Resultaten av studierna blir klara under slutet av år 2022. Mera information fås från projektets hemsida: <https://rantalaidun.luke.fi/sv/>

STRANDBETES-projektet genomförs av Naturresursinstitutet (LUKE), Djurens välfärdscentral, Pro Agria Oulu, Institutet för hälsa och välfärd samt Helsingfors universitet. Projektet finansieras av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.

Lihakarjaa maisemanhoitotöissä Raahessa.

Köttboskap utför miljövårdsarbete i Brahestad.

Kuva/Bild: Marika Laurila

